

Η σύγκρουση για την Ιστορία

Βασίλης Κρεμμυδάς

Τα Νέα, 26/04/2007

Αντιδράσεις για το περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων Ιστορίας είχαμε και άλλοτε· σε μία μάλιστα περίπτωση (Κ. Καλοκαιρινός, 1965) το βιβλίο οδηγήθηκε στην πολτοποίηση. Στις άλλες, απλώς τα «αμαρτωλά» βιβλία αποσύρθηκαν ή λογοκρίθηκαν, χωρίς ή με τη συναίνεση του συγγραφέα. Όλες οι αντιδράσεις προήλθαν από τον ίδιο κοινωνικοϊδεολογικό χώρο, τη φανατική εθνικιστική Δεξιά, και είχαν πολιτικό περιεχόμενο· κάθε προηγούμενη φορά όμως από κάποιο τμήμα αυτού του χώρου.

Η σημερινή αντίδραση, που την ονομάζω σύγκρουση επειδή έχει τα χαρακτηριστικά που περιγράφω, είναι διαφορετική: έχει ως επικεφαλής, για πρώτη φορά, την επίσημη Εκκλησία, τον ίδιο τον Αρχιεπίσκοπο· προέρχεται από το σύνολο του χώρου που είπαμε πριν· έχει πολύ μεγάλη διάρκεια και ένταση, χωρίς περιόδους ύφεσης· έχει καθαρά πολιτικό χαρακτήρα και είναι καλά οργανωμένη.

Η σημερινή σύγκρουση θυμίζει «ταυτότητες» και λαοσυνάξεις. Η Εκκλησία χρησιμοποιεί, όπως και τότε, το μεγάλο, το ισχυρότερο- ακόμη και από την τηλεόραση- προπαγανδιστικό όπλο της, τον άμβωνα. Στα κυριακάτικα κηρύγματά τους λοιπόν ιερωμένοι και μη, κηρύττοντες, δεν στρέφονται μόνον εναντίον του βιβλίου, αλλά κατακεραυνώνουν τους ιστορικούς, οι οποίοι εσκεμμένα διαστρεβλώνουν, δήθεν τις ιστορικές πραγματικότητες και βάλλουν κατά της εθνοσωτήριας Εκκλησίας- και κατά της εθνοσωτηρίου, επίσης, πρόσφατης χειρουργικής επέμβασης στην κοινωνία, αν θυμάστε, τότε που κάποιοι σημερινοί εθνοσωτήρες ασχολούνταν με τα μαθήματά τους.

Για να επανέλθω στον σοβαρό λόγο, είναι ολοφάνερη η προσπάθεια όλου του εκκλησιαστικού αλλά και του ακροδεξιού φάσματος να απαξιώσουν τη σχολική Ιστορία και μαζί μ' αυτήν τους ιστορικούς και την Ιστοριογραφία· γνωρίζουν άλλωστε καλά, τουλάχιστον οι ηγεσίες τους, ότι η Ιστοριογραφία είναι επιστήμη και εμείς οι ιστορικοί γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η Εκκλησία ουδέποτε, ακόμη και στο βαθύ παρελθόν, αποδέχθηκε τα πορίσματα της επιστημονικής έρευνας. Στην πραγματικότητα, η Εκκλησία και όλες οι βαθιά συντηρητικές δυνάμεις έχουν κατασκευάσει τις οχυρώσεις της εξουσίας τους με ιστορικά ψεύδη και γι' αυτό η αλήθεια για το παρελθόν είναι ο εχθρός τους. Πώς, σε αυτά τα συμφραζόμενα, να αποδεχθούν το περιεχόμενο της Εγκυκλίου του Γρηγορίου Ε', όπου όχι μόνον καταδικάζεται η Επανάσταση του 1821 αλλά και απειλούνται με αφορισμό όσοι πληροφορούνται για επαναστατικές κινήσεις και δεν τις καταδίδουν· σε αυτή μάλιστα την άγρια απειλητική εκκλησιαστική γλώσσα που σε τρομάζει. Μας λένε ότι θυσιάστηκαν στον Αγώνα ιερωμένοι· αυτό είναι αλήθεια. Θυσιάστηκαν όμως όχι ως μέλη της Εκκλησίας, αλλά ως άτομα που περιφρόνησαν τις απειλές της ηγεσίας της.

Αυτή η συζήτηση όμως έχει γίνει από πολύ καιρό και με τα σημερινά δεδομένα της σύγκρουσης δεν έχει κανένα νόημα· επιστημονική έρευνα και εκκλησιαστικός δογματισμός ποτέ δεν είχαν σημείο επαφής. Σήμερα, η σύγκρουση είναι κοινωνική και πολιτική με καθαρές γραμμές: έχουμε να κάνουμε με γενική επίθεση του υπερεθνικισμού- υπερπατριωτισμού με επικεφαλής την ηγεσία της Εκκλησίας· και να μη λησμονούμε, παρεμπιπτόντως, ότι σε άλλο πεδίο έχουμε σήμερα να κάνουμε και με γενική επίθεση του κεφαλαίου- όλα αυτά τα συστήματα εξουσίας κατά της κοινωνίας. Η συγκέντρωση υπογραφών κατά του βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού- ανάμεσα στους υπογράφοντες και πολλοί γεωργοί και βοσκοί ή κτηνοτρόφοι- και η απειλή του Αρχιεπισκόπου ο «ευαίσθητος ως Έλληνας και Μακεδόνας» Πρωθυπουργός να λάβει μέτρα «πριν είναι αργά» θυμίζουν την περίοδο των υπογραφών και των λαοσυνάξεων, το είπαμε, για το ζήτημα των ταυτοτήτων. Μόνο που σε αυτά τα δύο ομοιάζοντα γεγονότα η αντίπαλη πλευρά είναι διαφορετική: τότε η κυβερνητική εξουσία, τολμώ να πω η ίδια η Δημοκρατία αντιστάθηκε· η σημερινή, αν δεν επιτρέπει, δεν αντιστέκεται, παρά εμφανίζεται συμβιβαστική. Εννοώ στη γενική επίθεση σε όλα τα επίπεδα.

Σε αυτές τις νέες πραγματικότητες που ζούμε, η σχολική Ιστορία, η Ιστοριογραφία μας πού στέκεται; Εμείς οι ιστορικοί σε ποιο πεδίο έχουμε να παίξουμε τον ρόλο μας; Με βεβαιότητα μπορώ να πω τούτο· η Ιστοριογραφία, η σχολική Ιστορία, οι ιστορικοί σε αυτήν τη φάση της σύγκρουσης ηττηθήκαμε· όχι γιατί στην πραγματικότητα δεν μας δόθηκε ο λόγος, δεν ήθελε να μας ακούσει κανείς, αλλά γιατί δεν μας προστάτεψε το σύστημα που οφείλει να προστατεύει την επιστημονική έρευνα. Αν η Ιστοριογραφία μας μπόρεσε να κάνει την επανάστασή της από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 και να ανθήσει στην επόμενη δεκαετία, ήταν γιατί το αντίστοιχο σύστημα τότε ήταν έτοιμο να αντισταθεί σε εθνικιστικές επιθέσεις κατά της Ιστορίας και, παράλληλα, η κεφαλή της Εκκλησίας δεν επεδείκνυε τον φανατισμό της σημερινής. Αν δεν αντιληφθούν οι πολιτικές εξουσίες ότι η Ιστοριογραφία είναι κοινωνική επιστήμη, η σημερινή ήττα μας θα φέρει επιστροφές και οπισθοδρομήσεις.

* Ο Βασίλης Κρεμμυδάς είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.